[א]ראשון ודאי פושע הוא [ב]שני אגופו מחייב דהוה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור [ג]דא"ל האי בירא לאו אנא כריתיה מיתיבי כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן מאי לאו אפי' ראשון לא לבר מראשון והא כולם קתני אמר רב אדא בר אהבה כולן הניזקין האי מאי אי אמרת בשלמא אפילו ראשון היינו דקתני כולן אלא אי אמרת לבר מראשון מאי כולן ליתני הניזקין א)אלא אמר רבא ראשון חייב בין בנזקי גופו דשני בין בנזקי ממונו דשני ושני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו אבל לא בנזקי ממונו מ"ט דהוה ליה בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר כל תקלה ב)בור הוא אלא לרב דאמר אי אפקריה אין אי לא לא מאי איכא למימר לעולם כדאמר מעיקרא ודקשיא לך כולן חייבין תרגמה רב אדא בר מניומי קמיה דרבינא שהוזקו כלים בכלים אמר מר אם מחמת ראשון נפלו ראשון חייב בנזקי כולם מחמת ראשון היכי נפיל רב פפא אמר ג)[ד]דפסקה לאורחיה כשלדא רב זביד אמר [ה]כחוטרא דסמיותא: **מתני'** ד)[ו]זה בא בחביתו וזה בא בקורתו נשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך [ז]היה בעל הקורה ראשון ובעל חבית אחרון נשברה חבית בקורה פטור בעל הקורה ואם

ה"ג **ראשון ודאי פושע הוא שני אגופו מיחייב שהיה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור דא"ל האי בירא לאו אנא כריתיה מיתיבי כולן חייבין על נזקי גופן כו'** עד מאי טעמא דהוה ליה בור ולא **מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר כו' אלא לרב מאי איכא למימר תרגמה רב אדא כו'.** והכי פירושו ראשון חייב בנזקי שני בין שניזק בגופו של ראשון ובין שהוזק בממונו של ראשון גופו כדין מזיק וחייב אף על כלים דשני דגופו לא משוינן [ליה] כדין בור וממונו [הוה ליה] בתורת בור וחייב על גוף ב' ופטור על כליו אם הוזק ממון בממון פטור דבור חייב בו נזקי אדם דאמרינן לעיל [כח:] דכי דרשינן שור ולא אדם לענין קטלא אבל לענין נזקין חייב ופטר בו את הכלים ושני חייב בנזקי שלישי כדין מזיק היכא דהוזק בגופו של שני אבל לא בנזקי ממונו שאם ממונו של שני הזיק את השלישי בגופו אינו חייב אפילו תורת בור אין לו על הקדירות של השני להתחייב במה שהזיק ואפילו הזיק בגופו של שלישי: ה)**מה נפשך.** דמשוית לממונו של ראשון בור וממונו דשני פטור: **אי נתקל פושע הוא.** והוי כמשליך תקלותיו ברה"ר משום הכי ממון ראשון חייב: **שני נמי נחייב.** אנזקי שלישי דעביד ממונו לגופו של שלישי: **ואי לאו פושע הוא.** ואנוס משוית ליה: **אפי' ראשון נפטר.** אפי' אנזקין דהזיק בגופו כ"ש בממונו ו): **ראשון ודאי פושע הוא.** דמנפשיה נפל הלכך גופו הוי כמזיק ואממונו הוה ליה כורה בור ומחייב מיהא אגופו דשני *וקסבר רבא דרבנן לא פליגי עליה דר"מ בנתקל פושע הוא כדאוקי לעיל [כט.] אביי דבתרתי פליגי אלא באפקר נזקיו הוא דפליגי אבל נתקל מעצמו פושע הוא לדברי הכל: **שני.** בנפילתו אנוס הוא אגופו מיהא מיחייב כמזיק בידים שהיה לו לעמוד ולא עמד: **אממונו פטור.** לגמרי ואפי' היה לו לעמוד: **דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה.** אלא ראשון ומפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס אמרן לעיל (דף כט.) דפטור: **מיתיבי כולן חייבין על נזקי גופן.** שהזיק גופן את אחרים בין בגוף בין בממון: **ופטורין על נזקי ממונן.** שהזיק ממונן את אחרים. וקס"ד השתא דלגמרי פטר להו אפי' הזיק הממון את גוף חבירו: **מאי לאו אפילו ראשון.** וש"מ נתקל לאו פושע הוא ואגופו הוא דמיחייב דהוה ליה לעמוד. ואע"ג דתחילתו אונס חייב דבגופו לא משוינן ליה דין בור דנימא מפקיר נזקיו אחר נפילת אונס הוא אלא מזיק ממש הוא דאדם לא הוי בור אבל אממונו פטור: **לא לבר מראשון כו': אלא אמר רבא כו'.** ע"כ רבא לא חייב הראשון בנזקי ממונו שהזיק בשני דלאו פושע הוא ולא חלק בין ראשון לשני אלא בנזקין שהזיק גופו והכי אמר רבא ראשון הוי גופו מזיק וחייב אפילו בנזקי ממונו של שני הואיל והיה לו לעמוד אבל שני אפילו היה לו לעמוד לא מיחייב כוליה האי כראשון דראשון הוי פושע טפי משני הלכך ראשון ודאי הוי מזיק ושני מיפטר אי משוית ליה לגופיה בור וחייב על נזקי גופו של שלישי אבל לא בנזקי ממונו דלא מצינו בור שחייב בו את הכלים וברייתא דקתני כולן חייבין על נזקי גופו דמשמע אפילו שני כגון שהזיק את גופו של שלישי: **הניחא לשמואל.** איכא למימר דגופו של שני אית ליה תורת בור: **אלא לרב דאמר.** אי לא אפקריה לא הוה בור בשלמא ממון איכא למימר דמפקיר אינש אלא גוף מי מפקיר: **תרגמה רב אדא בר מניומי.** לברייתא דלעיל כגון שהוזקו כלים בכלים ולעולם מילתיה דרבא כדהוה שמעינן ליה מעיקרא דגופו דראשון ושני הוה כמזיקין בידים וחייבין על הכל ואפילו לשמואל דאמר דמידי דלא אפקריה הוי בור ה"מ בממון אבל בגופו אדם הוא ולא בור וחייב על נזקי כלים. וממונו של ראשון לשמואל בין אפקריה בין לא אפקריה הוי בור ולרב אי לא אפקריה חייב בכל ואי אפקריה הוי בור דנתקל מעצמו פושע הוא. וממונו של שני פטור אף על נזקי גוף השלישי דנזק המופקר על ידי אונס הוא וא"נ לא אפקריה שורו הוא וטפח באפיה שהרי אנוס הוא. ומילתיה דרבא מתוקמא בין לרב בין לשמואל. ודקשיא לך ברייתא דקתני שאפילו ראשון ממונו פטור היינו היכא דהוזקו כלים דשני בכליו דראשון דמיפטר משום דבור נינהו ולא חייב בו את הכלים ולרב בדאפקרינהו ולשמואל אפילו לא אפקרינהו והכי קתני כולן חייבין על נזקי שמזיק גופו ואפילו הזיק כלים דגופו דאדם מזיק הוא ופטורין על נזקי ממונן אם הזיק ממונן את כלי חביריהן דאפילו ממון הראשון טפי מבור לא משוית ליה שאין לך פושע יותר מכורה בור ופטר בו את הכלים אבל הזיק ממונו את הגוף יש מהן חייב ויש מהן פטור ראשון חייב ושני פטור. וגירסא הכי איתא אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו אבל לא בנזקי ממונו מה נפשך אי נתקל פושע הוא שני נמי ליחייב ואי נתקל לאו פושע הוא ראשון נמי ליפטר ראשון ודאי פושע הוא ושני אגופו מיחייב דהוה ליה לעמוד ולא עמד אממונו פטור דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה. ולא גרסינן הכא דהוה ליה בור מיתיבי כו' עד לבר מראשון והא כולן קתני כו' עד שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו ולא בנזקי ממונו דהוה ליה בור כו' ולא גרסינן הכא האי בירא לאו אנא כריתיה וכו': **כשלדא.** כנבילה המושלכת למעבר הדרך ברחבה וממלאה את כל הדרך. שלדא נבילה כדאמרינן בעלמא שלדו קיימת (נדה דף כח.): **כחוטרא דסמיותא.** כמקל של סומין שמגשש הסומא בו ופעמים שהוא מושיטו לרוחב הדרך ומגשש: **מתני' זה בא בחביתו כו'.** ופגע זה בזה: **פטור.** שלשניהם רשות להלך: **היה בעל קורה ראשון כו' פטור.** שזה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת: **גמ'**

תרוייהו

אדם המזיק אע"פ שאינו מזיק בידים וכולן חייבין על נזקי גופן כמו אמר מר הוא הניחא לשמואל כו' ומשני כגון שהוזקו כלים בכלים והשתא כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן ע"כ לאו על נזקין קאי דאי קאי אנזקין כדס"ד השתא א"כ איירי כשהוזקו בממון המזיקין כדמוקי כשהוזקו כלים בכלים דאי בגוף המזיק אמאי קאמר דפטורין על נזקי ממונן וכיון דהוזקו בממון מזיקין איירי אמאי חייב שני כשהזיק גוף שלישי בממונו והא האי בירא לאו איהו כרייה אלא אמזיקין קאי וכולן חייבין אנזקין שהזיק גופו בין בממון בין בגוף שאפי' גוף שני חייב על ממון שלישי דמטעם שהיה לו לעמוד ולהזהיר הוי אדם המזיק וחייב על הכלים אף לשמואל והשתא לא קשה מה שהקשה אמאי עמד בעל קורה דכיון שיתחייב לפי המסקנא אין לחוש אם יכול לומר ולטעמיך ולשמואל מי ניחא דיש מקומות שאין הש"ס מקפיד ופטורין על נזקי ממונן פירוש שהזיק ממונו את הכלים אפי' ראשון דפושע הוא דהוה ליה ממונו בור ופטור על הכלים:

בחוטרא דסמיותא. ארב פפא פליג וס"ל לרב זביד דכי פסקה לאורחא כשלדא לא היה ראשון חייב בנזקי שלישי שהיה לו ליזהר כשראה השני שנפל אבל בחוטרא דסמיותא דהוי באלכסון כשנתקל הראשון בראש החוטרא אותו שבא אחר כך ונתקל בסוף החוטרא לא ראהו:

ואם

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג מיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה י ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תיג סעיף ג:

מט ד מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ג:

נ ה טוש"ע שם בהג"ה:

נא ו מיי' פ"ו מהלכות חובל ומזיק הלכה ח סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שעט סעיף א:

נב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

◆

רבינו חננאל

ומותבינן עליה כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן מאי לאו אפי' ראשון כו'. וכיון דאיתותב הדר אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני בין דאיתזק השני בגופו של ראשון בין דאיתזק בממונו של ראשון שני חייב בנזקי שלישי אי איתזק בגופיה דשני. אבל איתזק בממונו של שני לא [דא"ל] האי בירא לאו אנא כריתיה. פי' גאון זק"ל אלא ראשון הוא דחפרה שנתקל תחלה פי' הראשון חייב לשני אם הוזק שני בממונו של ראשון בכליו דאינון כגון אבנו סכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים שאם הוזק בהן אדם חייב כדאפרי' א) לעילא וכל שכן אם הוזק השני בגופו של ראשון שהיה לו לעמוד ולא עמד ואם אינו יכול לעמוד היה לו להזהיר ולא הזהיר אבל שלישי בגופו של שני חייב השני שהיה לו לעמוד או להזהיר כמו שאמרנו ולא עשה לפיכך חייב אבל הוזק בכליו של שני פטור דאמר ליה הלא המניח כליו ברשות הרבים כאילו כרה בור ברשות הרבים וחייב אלו הכלים לא השלכתים אני ברשות הרבים הראשון שנתקל עליו כאלו הוא השליכם.

א) נראה דצ"ל כדאמרינן לעיל דף כח ע"ב.

מסורת הש"ס

א) עיין ברי"ף ובהרא"ש ובעל המאור ובמלחמות פירושים אחרים, ב) [לעיל ג: ו. כח: לקמן מח.], ג) [לקמן לב. עיין שם], ד) לעיל כח., ה) [חוזר לע"א], ו) [ע"כ מע"א],

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ראשון ודאי כו' וקסבר רבא כו'. קשה לי הא רבא אמר ספ"ו דב"מ האי כי לייה ואי כי לייה הרי דס"ל לרבא דלר"י נתקל לאו פושע הוא מדפטר בש"מ ועי' לעיל דף כח ע"ב תוספות ד"ה אמר רבה דלרבה דסבר דלר"י נתקל פושע נ"ל דהטעם דפטר בש"מ משום תקוז"ל אבל רבא דאמר האי כי לייה מוכח דסבר דלר"י נתקל לאו פושע ולע"ג.

◆

רבינו חננאל (המשך)

והא דרבא הלכתא היא דלית מאן דפליג עליה ומסקנא כוותיה. אמר מר כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן הניחא לשמואל דאמר כל תקלה בור הוא ולענין קטלא אמר שור ולא אדם חמור ולא כלים אבל לענין נזקין אדם חייב וכלין פטורין. אלא לרב דאמר אי דאפקרינהו הוי בור ואי לא ממוניה נינהו וכשורו הן שחייב בזה ובזה גופו היכי מפקר לי' תרגמה אבא בר מניומי קמי רבינא שהוזקו כלים בכלים שיכול להפקירן. פי' כשלדא כגון שפשט ידיו ורגליו לרוחבה של דרך ופסקה מלעבר בה אדם וכן חוטרא דסמיותא פי' הסומא מגשש במטה שבידו הנה והנה בצדדין ובאמצע הדרך: [מתני'] זה בא בחביתו וזה בא בקורתו [כו']